

els reflexos de l'ambre justificarien, en efecte, el sentit pres pel derivat *llambrejear*. El mateix arabisme va passar a l'it. *ambra*, fr. i oc. mod. *ambre*, angl. *amber*, port i cast. *ámbar*; aquest apareix primer en la forma *ambra* c. 1330, després com a *alámbar* i formes semblants en el S. xv. Veg. Dozy, *Gloss.*, 188, i *Suppl.* II, 179; Dalgado, *Gloss. Luso-Asiát.*, s. v. *ámbar*; DCEC I, 187.

DERIV.: *Ambrat* (o *ambàric*, forma menys recomanable). *Ambreta*. *Ambrita*. *Ambreïna* (millor que *ambarina*).

Ambrosia (substància dels immortals, ἄμβροτοι) V. *morir*

AMBULAR, pres del ll. *ambulare* 'caminar'. □ 1.ª doc.: 1839, Lab., com a mot poètic. *Amblar* 'caminar una cavalcadura a bon pas movent alhora les potes d'un mateix costat' és el descendent popular del mateix mot llatí [c. 1390: «*ambla* per *amblar* de 20 bèstia», Aversó, 210.1; no en Lacav., 1695, si bé es pot deduir d'*amblador* i *amblant*]; com a expressió obscena, ja S. XVI, dicc. de Nebrija i *DT*., 1650.

DERIV.: *Ambulant* [1839, Lab.]; *ambulància* [fi S. XIX; Lab. 1888, no 1864]; *ambulatori* [1695, Lacav.]; *ambulatiu* [S. xv, *AlcM*]; *ambulacre* [c. 1925, Fontserè, add. al *DOrt.*], ll. *ambulacrum*.

Deambular [1918, *AlcM*; i S. XIX, però no figura encara llavors en els diccs. ni en el *DOrt.*]; *deambulació* (1868). De *amblar*: ¹ *ambladura* [fi S. XIII, Desclot]; *amblador* [1476, «rocí *amblador*: equus gradarius», JEsteve, *Lib. Eleg.*; 1695, Lacav.]; *amblament* [S. xv, *DAG.*]; *amblant* [S. XIV, «dones --- fort nobles e honrades, de les quals cadahuna cavalcava en son cavall, fort bell e gras e ben *emblant*», Andreu el Capellà, *De Amore*, p. 51, traduint «suavissime ambulante»; 1695, Lacav.].

D'un **deamblar* variant intermèdia entre *deambular* i *amblar* degué ser derivat postverbal *demble* bal. [1859, *Damen.*] que s'usà de primer per a una mena de pas de les cavalcaures («pasitrote», men.): «fa ensellar --- tornà a posar s'ase al *demble*, i de cap an es lloc-d'enfora s'ha dit», Camps i Merc. (*Folk. Men.* II, 34), d'on fig. 'procediment, marxa' (AMAlcover, *BDLC* VIII, 1915, p. IV), 'tarannà, naturalesa' («la significansa seua, lo seu *demble*», AMAlcover, *BDLC* I, 139; Camps Merc. II, 87, cf. 109); etimologia ja indicada i exemplificada per Spitzer, *LexikK.*, 43; ² *dembletjar* «moverse como temblando», *Damen. Prèambul* [1390-1400, *prèambol* títol de la introducció a la *Doctrina Moral* de N. Pax, JMBover, *BiEscrBal.* II, 81],³ pres de l'adjectiu ll. *præambulus* 'que camina davant'.

¹ *AlcM* entén malament que *emblar-se* en la *Cròn.* de Jaume I és una grafia incorrecta del mateix mot amb el sentit de 'anar-se'n', però en realitat vol dir 'escapar-se furtivament', es tracta del mot *emblar* 'furtar, robar, pendre'. — ² La *é* de *demble* és la *é* neutra, com s'ha d'esperar en una derivació així, tant a Mallorca com a Menorca (en les localitats in-

dicades per *AlcM* que no confonen); el *Damen.* també escriu *demble* i registra quasi només l'acc. etimològica «specie de trote corto que suelen tomar por sí mismas las caballerías», afegint-hi només la frase *no té demble ni galop* «que se aplica a las personas que son inútiles para todo», la qual ens mostra el pont per on es traslladà la llengua per arribar a les posteriors accs. figurades. La forma *demblar* amb caràcter verbal es mantenia a Menorca —almenys a princ. S. XIX, en què Febrer i Cardona hi registra «*demblar*, *amblar*, *ambler*, *tolutim incedere*» junt amb *demblador* i *demblant* aplicats al cavall i *demble* «portante, *amble*, *tolutarius ingressus*»—. Hi ha d'haver algun contacte entre *demble* i el tort. *deble*, acudit, i no és inversemblant que aquest surti de *demble* amb el sentit de 'humor, tarannà', d'on 'frase humorística' alterat per alguna contaminació (potser la de *doble*, *treble*, 'mots de doble o triple sentit'). — ³ Deformat en un escriptor jocsó «y tiran-sé luego en terra / --- / este trist *proàngol* féu, / entre suspirs y manadas: / —ay desdixada de mi, / ay ---», G. Roca i Seguí, fi S. XVIII, Bover, op. cit. II, 278.68.3.

Amburgà, *amburgada*, *amburgàs*, no deriven d'*Hamburg* [idea ridícula de Griera, recollida sense rebutjar-la per *AlcM*], car es tracta del nom de la gran partida d'*El Burgà(r)*, que ocupa gran part del terme de Tivissa cap a l'*Ametlla*, segurament alteració de *Brugar* 'gran estesa de brucs'.

Amè, V. *amar*

AMEBA, 'animalet microscòpic de forma canviant', pres del gr. *μοιβή* 'canvi, transformació', derivat del verb *ἀμείβω* 'canvio, faig alternativament'. □ 1.ª doc.: 1933, *DFA.*, i usual des de princ. del segle.

DERIV.: *Amebeu* [Lab. 1839], gr. *ἀμοιβαιός* 'que es fa alternadament'. *Amèbic*. *Amboide*.

AMEC, 'substància estireganyosa, groga i amarga, que elaboren les abelles, i es troba en alguns canons de les bresques', del mateix origen incert que el cast. (*h*)*ámago* id. i 'entranyes', i el port. *ámego* 'moll de les plantes', 'substància íntima de les coses'; probablement d'un ll. vg. *AMIDUM 'midó' (ll. AMYLUM, romànic *ámido* o *amidón*), per la consistència tirosa o lletosa que és comuna a l'àmec amb el midó i amb la medulla de moltes plantes. □ 1.ª doc.: 1839, Lab.; *mach*, 1821.

El *DAG.* cita d'un doc. vigatà d'aquesta data: «les bresques que porten a vendre als serés n'hi ha que són molt carregades de *mach* y altres de poll, y encara que el *mach* sia groch, és cosa que se'n va per l'aygua». Forma poc estesa, si bé la registrada pel *DFA.*, i a mi me la van indicar a Vilassar de Dalt («la pasta feta amb el pollen de les flors i guardada per les abelles»), també al Penedès (i crec que també a Conesa, on no en tinc, però, nota clara); i *AlcM* a Sta. Coloma de Queralt i a Rupit. En tot cas *àmec*